(p. 52—53). În vreme ce epilogul (p. 53—54) sintetizează asemenea idei, apendicele I (p. 55—57) analizează o serie de simetrii din *Octauia*, care nu se întîlnesc niciodată la Seneca, pledînd aşadar pentru atribuirea tragediei unui alt autor. Mai important ni se pare apendicele III (p. 61), care observă că în *Octauia* nu este menţionat Otho, soţul Poppaeei, în momentul cînd ea devenise amanta lui Nero. În primele luni ale domniei lui Galba, cînd Otho apărea ca principalul secondant al împăratului, orice referinţă la el, cu caracter contrariant, era riscantă. Ceea ce pledează pentru datarea tragediei la începutul domniei lui Galba.

Într-adevăr demonstraţia lui P.K. ne-a convins pe deplin. Autorul tragediei Octaviei trebuie să-şi fi scris şi publicat opera la începutul scurtei domnii a lui Galba. El era, cum reliefează P.K., un autor de condiţie modestă (p. 53). După părerea altor cercetători, un asemenea scriitor ar putea fi Annaeus Cornutus. Desigur însă că P. K. este îndreptăţit să evidenţieze că *Octauia* nu trebuie analizată ca o colecţie de indicii ale datei cînd a fost scrisă (p. 20). Foarte interesantă şi convingătoare ni se pare analiza scriiturii viselor din tragedie ca limbaj profetic, intenţional ambiguu, inspirat dintr-o anumită tradiţie a poeziei antice. Nu putem decît să apreciem ca ingenioasă şi foarte interesantă această contribuţie a lui P.K. la studierea literaturii anilor 60—70 e.n. Noi însă am pune în relaţie investigarea piesei cu stilul nou : autorul tragediei Octaviei se învederează mult mai îndrăzneţ, mai novator decît Seneca în contestarea tiparelor dramatice clasice.

Bibliografia opusculului, serios constituită, este bogată, dar conţine totuşi mai multe lacune. Astfel nu este citată esenţiala contribuţie a lui V. Ciaffi (*Intorno all'autore dell' Octavia*, în RFIC, 15, 1936, p. 246 şi urm.), ale cărei concluzii prefigurează în parte ipotezele judicioase ale lui P. K. Nu sînt de asemenea menţionate contribuţiile lui José António Segurado e Campos. După bibliografie, savantul danez plasează 261 de note, erudite şi în acelaşi timp interesante prin remarcile pe care le conţin.

Investigaţia lui Patrick Kragelund constituie o foarte preţioasă deschidere spre o nouă cercetare exhaustivă a tragediei *Octauia*. Am citit-o cu o deosebită plăcere.

Bucureşti, mai 1984 *Eugen Cizek*

Lucrările Simpozionului naţional « Aristotel — 2300 ani de la moartea gînditorului ». Publicate de I. Fischer şi E. Dumitraşcu. Craiova, Tipografia Universităţii, 1981, 230 p.

Prezentăm cititorilor noştri prima publicaţie a filialei Craiova a Societăţii de studii clasice : « Actele » sesiunii ştiinţifice desfăşurate în zilele de 26 şi 27 mai 1979 la Facultatea de filologie a Universităţii locale (vezi cronica Manuelei Tecuşan, StCl, 19, p. 123—124). Detaliile cuprinsului, organizat pe grupări tematice (Filozofie — logică, Politică, Ştiinţă, Poetică — Retorică, Supravieţuire), pot fi găsite în *Bibliografia clasică românească* de mai sus (numerele 120, 124, 156, 158, 162, 178, 181, 182, 183, 190, 197, 198 de la p. 110—112). Adăugăm numai că volumul se deschide (p. 5—10) cu prezentarea şedinţei inaugurale şi se încheie (p. 219—228) cu şedinţa conclusivă. E de remarcat că intervenţiile din aceste şedinţe cu caracter festiv s-au îndreptat nu numai spre evocarea personalităţii lui Aristotel, ci, mai ales, spre actualitatea permanentă a studiilor antice în general.

Din nefericire, condiţiile grafice ale volumului nu sînt la înălţimea conţinutului şi a importanţei manifestării (care a reunit specialişti din cele mai importante centre ale ţării) ; ideea iniţială de a-l tipări a fost pînă la urmă abandonată în favoarea reprografierii, ceea ce, în principiu, ar fi putut reprezenta o pierdere minoră, dacă tehnica procedeului, insuficient dominată, desigur, de minuitorii ei, n-ar fi avut ca rezultat o prezentare inestetică, cu pagini uneori greu lizibile. Tirajul, infim, nu va contribui la răspîndirea mulţumitoare a studiilor expuse în cadrul simpozionului (fapt care a determinat pe editori să dea autorilor libertatea de a-şi republica, eventual în limbi străine, contribuţiile), dar va permite totuşi fixarea în memoria participanţilor a unei manifestări excelent organizate (în primul rînd de preşedintele filialei şi editor al textelor, E. Dumitraşcu).

Este un început care se cuvine oricum salutat, deoarece cuprinde, în sine, promisiunea unei dezvoltări ulterioare, pe care o sperăm cît mai fructuoasă.

Bucureşti, mai 1983 *I.F.*

PETER GARNSEY (ed.), *Non-slave Labour in the Greco-Roman World*. Cambridge Philological Society, 1980, 99 p. (Supplementary Volume no. 6)

În ciuda dimensiunilor sale modeste, volumul publicat prin grija lui P. Garnsey şi care reuneşte contribuţiile prezentate în cadrul secţiei de istorie antică a celei de a şaptea Conferinţe internaţionale de istorie economică (Edinburgh, 1978) reprezintă o contribuţie însemnată şi sub aspectul temei, şi sub cel al direcţiilor ulterioare de cercetare pe care le deschide.